

108 . Gumelnița | Comuna: Oltenița | Județ: Călărași | Punct: Măgura Gumelnița (Măgura Calomfirescu) | Anul: 2017

Anul: 2017

Cod RAN: 100629.01

Perioade: Preistorie

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu

Tipuri sit: descoperire izolată

Categorii sit: Domestic, Religios, ritual și funerar

Autori: Carol Căpiță, Mihaela Danu, Adelina Darie, Mădălina Dimache, Mihai Florea, Mihaela Golea, Constantin Haită, Monica Mărgărit, Vasile Opriș, Cosmin Dan Pârvulescu, Valentin Radu, Marius Streinu, Theodor Zavalaș, Theodor Ignat, Gabriel Vasile, Adrian xxBălășescuxx, Cristina Covătaru, Ovidiu Frujina, Bogdan Manea, Bogdan Șandric

Instituții: Universitatea București, Facultatea de Istorie, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași, Muzeul Municipiului București, Muzeul Civilizației Gumelnița, Oltenița, Muzeul Național de Istorie a României, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Național de Istorie a României, Universitatea "Valahia", Târgoviște, Muzeul Municipiului București, Muzeul Municipiului București, Muzeul Național de Istorie a României, Institutul Național al Patrimoniului, Muzeul Civilizației Gumelnița, Oltenița, Muzeul Municipiului București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Institutul Național al Patrimoniului

Raport

Situl de la Gumelnița, mun. Oltenița, jud. Călărași, este binecunoscut mai ales prin prisma așezării de tip tell de aici, care este și situl eponim al culturii Gumelnița. Situl este compus din așezarea de tip tell aparținând comunităților gumelnițene, din două necropole corespunzătoare așezării respective, iar în proximitate sunt semnalate și alte locuri atribuite eneoliticului timpuriu (cultura Boian, faza Vidra), eneoliticului final (o necropolă Cernavoda II), epocii bronzului (o așezare atribuită culturii Tei), primei epoci a fierului sau culturii Vidra.

Diferitele obiective din acest sit au fost cercetate de-a lungul timpului de mai mulți arheologi din România, dintre care amintim săpăturile lui Vladimir Dumitrescu (1925, 1960, 1963), Dinu V. Rosetti (1938-1940), Barbu Ionescu (1957-1978) Silvia Marinescu-Bîlcu și Ersilia Tudor (1961-1962) sau Done Șerbănescu (1977, 1981-1982, 2011-2012).

În anul 2017, din inițiativa Muzeului Civilizației Gumelnița din Oltenița, în parteneriat cu Muzeul Municipiului București și Institutul Național al Patrimoniului, s-a decis redeschiderea sitului de la Gumelnița, mun. Oltenița, jud. Călărași, în cadrul unui program de cercetare interdisciplinar denumit Cercetarea pluridisciplinară a sitului arheologic Gumelnița. În vederea decelării corespunzătoare a potențialului arheologic al sitului, s-a decis organizarea unei campanii de evaluare și diagnostic arheologic, autorizată de către Ministerul Culturii, ce s-a desfășurat pentru o perioadă de două săptămâni, în cursul lunilor septembrie-octombrie 2017.

Obiectivele evaluării de teren au fost: 1. Evaluarea potențialului arheologic disponibil din zona tell-ului de la Gumelnița; 2. Realizarea unei ridicări topografice a zonei, iar ulterior integrarea datelor rezultate într-un model GIS; 3. Realizarea unor prospecțiuni non-intruzive în zonă. În acest sens, s-a decis investigarea arhivelor existente legate de sit (aflate la Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” din București și la Muzeul Civilizației Gumelnița din Oltenița), alături de o serie de cercetări de teren.

Pentru o bună gestionare a situației din teren, zona sitului a fost împărțită în 3 sectoare principale: 1. Sector tell (ce cuprinde perimetrul martorului de eroziune pe care se află așezarea de tip tell); 2. Sector

terasă (ce cuprinde terasa de la est și nord de tell, unde au fost identificate necropolele așezării dar și alte urme de locuire preistorică); 3. Sector off-tell (ce cuprinde zona de luncă inundabilă ce separă martorul de eroziune de terasă).

În Sectorul Tell s-a realizat o cercetare de suprafață tip survey, în vederea evaluării gradului de afectare a perimetrului de către vechile săpături. De asemenea, datorită existenței în perimetrul de sud-est al martorului de eroziune (pe care se află tell-ul), la baza acestuia (la nivelul actual al luncii inundabile) a unor secțiuni din timpul cercetărilor din 2011-2012, ce prezentau urme de locuire gumelnițeană, s-a procedat la curățarea unui profil dintr-una din aceste secțiuni pe o lungime de 6 m și o înălțime de 1.20-1.30 m. Procesul de îndreptare s-a realizat manual, la truelă, iar zonele îndreptate (nu mai mult de 20-30 cm) ce au impus cercetarea în suprafață, au fost săpate pe baza metodei micro-stratigrafice. De asemenea, intervenția noastră nu a mers în adâncime mai mult decât vechea secțiune. Profilul rezultat ne-a oferit o imagine de ansamblu privind situația arheologică din acest perimetru. Astfel, imediat sub nivelul vegetal exista un nivel de coluvium, după care urmează stratigrafia antropică atribuită culturii Gumelnița, faza A2. Complexele identificate constau în două locuințe – una neincendiată (L1) și o alta incendiată (L2), alături de o zonă menajeră (C4) și mai multe gropi (C2, C3, C5, C6, C7), ce perforau celelalte complexe. Totodată, efectuarea unui carotaj în baza secțiunii excavate în 2011-2012, a evidențiat existența a 3.90 m de stratigrafie arheologică, atribuită secveței eneolitice, sub actualul nivel de călcare al luncii inundabile din perimetrul martorului de eroziune, ceea ce va impune o abordare extinsă în această zonă.

Artefactele și ecofactele au fost colectate integral, iar sedimentul din complexele identificate a fost sitat pe teren în proporție de 70%, iar ulterior triat. Cea mai mare parte a artefactelor descoperite constau în fragmente ceramice (unele provenite de la forme reîntregibile), caracteristice vaselor specifice fazei A2 a culturii Gumelnița. Din totalitatea unităților stratigrafice cercetate (exceptând nivelul de coluvium), au fost recoltate 534 de fragmente ceramice, care în urma procesului de restaurare primară au format 504 de indivizi unici. De remarcat că 259 dintre fragmente au fost colectate în urma sitării uscate sau umede a sedimentului. Din punct de vedere al tehnologiei de fabricare, în marea majoritate a cazurilor pasta vaselor a fost amestecată cu cioburi pisate (99%), iar printre incluziunile naturale indentificate se numără calcarul (31%), nisipul (13%), materia organică (9%), pietricelele (2%), cochiliile de melc (1%) și așchiile de silex (0,4%). Vasele au fost realizate manual, prin metode precum suprapunerea de colaci orizontali, lipirea unor plăci din lut sau prin tehnica mularului în tipar. Arderea s-a realizat preponderent în mediu oxidant (64%), însă este consistentă și prezența fragmentelor provenite de la vase arse în mediu reducător (36%). Fragmentaritatea ridicată a ceramicii a reprezentat un impediment în decelarea formelor prezente în lotul analizat. Pe baza elementelor de diagnostic (în special partea superioară a vaselor) au fost identificate, în ordinea frecvenței, strachini, castroane, vase piriforme, vase de provizii, vase piriforme, capace, boluri și vase tronconice simple.

Inventarul litic constă în piese tipice gumelnițene (lame, gratoire, așchii), iar acestora li se adaugă o serie de unelte de os/corn și mărgel de lut și piatră, dar și o piesă de cupru. Inventarul este completat de o piesă plastică fragmentară.

Resturile faunistice recoltate au fost analizate zooarheologic, iar datele preliminare ne indică un spectru faunistic alcătuit din scoici (*U. pictorum*, *U. tumidus*, *U. Crassus*, *Anodonta* sp.), melci (*Viviparus* sp., *Dreissena* sp.), pești (știucă, crap, somn), reptile (*Emys orbicularis*) și mamifere. Acestea din urmă sunt cele mai numeroase în cadrul spectrului faunistic de la Gumelnița, cu 340 de resturi (70,1%). Resturile de mamifere domestice predomină cu 84,2%, iar dintre acestea cele mai numeroase sunt cele de vită cu 42,39%, acestea fiind urmate de către ovicaprine cu 33,7%. La o distanță destul de mare avem câinele (4,89%) și porcul (3,26%). O serie de resturi nu au putut fi determinate de o manieră precisă, datorită fragmentarității accentuate, cum este cazul fragmentelor de *Bos* sp. (2,7%) și *Sus* sp. (7,1%) Vânatul este slab reprezentat, atât ca număr de resturi (6%), dar și ca taxoni (doar 4). Se vânau în special animale de talie mare și medie care furnizau o cantitate relativ bogată de carne, dar și alte produse, piei, oase, coarne, etc. Dintre speciile vâdate pe primul loc se situează cerbul.

Spectrul vegetal este și el bine reprezentat de o serie de semințe carbonizate, identificate în urma proceselor de sitare și triere. Speciile identificate provin de la 12 taxoni. Predomină speciile domestice

(grâu, orz, mazăre), dar sunt documentate și macroresturi vegetale provenite de la arbuști, arbori și plante ierboase (corcoduș, troscot, soc). Informațiile legate de palierul de vegetație sunt completate de datele palinologice. Analizele realizate au condus la identificarea unor taxoni de la specii spontane (Poaceae sp., Cichorioideae), dar și de la specii cultivate (cereale) sau conifere (Abies sp., Picea sp, Pinus sp.).

În Sectorul Terasă, datorită modificării majore a configurației terenului față de anii '60 ai secolului trecut, când Silvia Marinescu-Bîlcu și Ersilia Tudor au realizat cercetări în zona necropolei, s-a decis efectuarea a două sondaje de verificare a situației arheologice, notate Son 7 și Son 8 cu dimensiuni de 3 x 1 m. În Son 8, la -1.35 m, a fost identificat un mormânt de înhumăție, ce conținea un schelet în poziție chiricită, pe partea stângă, orientat E-V. Starea de conservare a resturilor osteologice umane nu era foarte bună, zona complexului funerar fiind perturbată de o serie de bioturbații. Sedimentul gropii funerare a fost sitat, iar din perimetru s-a recuperat un fragment de lamă de silex, care cel mai probabil a ajuns intruziv în zona mormântului. Analiza antropologică a scheletului indică faptul că a aparținut unui individ matur, de sex feminin, cu o vârstă estimată de 33-45 de ani. Interesant este că în lotul osteologic a mai fost identificat un fragment dintr-o diafiză femurală dreaptă, de la un alt individ (adolescent/adult), cu urme de ardere, ce poate fi legat de perturbațiile sesizate în zona mormântului.

În Sectorul Off-tell, s-a procedat la măsuratori topografice și achiziția de date geo-spațiale cu ajutorul unui UAV. Ulterior, s-a procedat la realizarea unei prospecțiuni magnetometrice, pe o suprafață de 60 x 120 m, în zona de est a tell-ului, în perimetrul cuprins între martorul de eroziune și terasa înaltă. Anomaliile decelate au fost verificate arheologic, prin intermediul unor sondaje de 2 x 2 m (Son 1-6), dar și prin carotaje. În cele mai multe cazuri, anomaliile identificate proveneau de la intervenții contemporane (cabluri dezafectate sau gropi de stâlpi), iar din punct de vedere al stratigrafiei s-a sesizat existența unor numeroase niveluri provenite de la inundațiile frecvente din lunca îndundabilă. Carotajele efectuate la maxim 4 m, nu au condus la identificarea bazei acestor niveluri de inundație, motiv pentru care în campaniile următoare se va proceda la efectuarea unor carotaje mecanizate, până la 10 m adâncime.

❏❏*

Având în vedere cele menționate mai sus, situl Gumelnița prezintă un potențial arheologic consistent, ce poate face obiectul unei cercetări sistematice de lungă durată, care să aducă noi date privind populațiile preistorice din zona Dunării de Jos. Tocmai de aceea, începând cu campania 2018, colectivul de cercetare își propune transformarea cercetării de la Gumelnița într-una sistematică, care să se desfășoare în cadrul unui program de cercetare interdisciplinară multianuală.

Obiectivele principale urmărite în campania din anul 2018 vor fi: 1. Continuarea săpăturilor arheologice și a cercetărilor interdisciplinare din cadrul necropolei eneolitice de la Gumelnița; 2. Continuarea cercetărilor în așezarea de tip tell eponimă aparținând culturii Gumelnița; 3. Realizarea de carotaje sedimentologice și palinologice pentru reconstituirea paleomediului. Realizarea de prospecțiuni tip ERT pe suprafața tell-ului, în vederea decelării zonelor ocupate de locuirea Gumelnița.

Tehnica de săpătură arheologică aplicată în situl de la Gumelnița va consta în metoda micro-stratigrafică, înregistrările realizându-se în sistemul unităților stratigrafice (u.s.-uri), în cadrul unor registre de unități și complexe, fiind utilizate fișe tipizate. Ulterior informațiile vor fi încărcate într-o bază de date dedicată, realizată sub Acces MS-Office.

Colectarea datelor geo-spațiale brute din teren, în vederea înregistrărilor planimetrice și altimetrice, se va realiza cu ajutorul unui receptor GNSS (Global Navigation Satellite System), la care se adaugă o stație totală Leica TCR 407 Power. Datele geo-spațiale vor fi completate cu informații colectate prin intermediul zborurilor cu UAV-ul, dar și prin integrarea surselor cartografice existente.

Sedimentul din morminte și din complexe cercetate a fost recoltat contextual și ulterior sitat, tamisat și/sau flotat. Finalizarea procesului de studiu va consta în trierea materialelor rezultate și analizarea acestora pe categorii.

Din toate complexe cercetate vor fi recoltate probe pentru datări absolute (14C), paleoparazitologie, izotopi (12C-13C/15N-16N) și studiul materialului genetic uman fosil (A.D.N.).

Materialele osteologice faunistice și antropologice vor fi prelucrate și analizate de către echipa Secției de Bioarheologie a Institutului de Arheologie “Vasile Pârvan” din București și a Centrului Național de Cercetări Pluridisciplinare din cadrul Muzeului Național de Istorie a României.

Diversele categorii de artefacte vor fi studiate și analizate în laboratoarele Muzeului Civilizației Gumelnița din Oltenița, Muzeului Municipiului București, Institutului Național al Patrimoniului, Facultății de Geologie și Geofizică București și Universității „Valahia” din Târgoviște.

Probleme micromorfologice, palinologice și carpologice vor fi analizate în laborator de către specialiștii Secției de Bioarheologie a Institutului de Arheologie “Vasile Pârvan” din București, Centrului Național de Cercetări Pluridisciplinare din cadrul Muzeului Național de Istorie a României și ai Universității „Al. I. Cuza” Iași.

Alte analize interdisciplinare pe diverse categorii de artefacte și ecofacte vor fi realizate în cadrul Institutului Național pentru Fizică și Inginerie Nucleară “Horia Hulubei” Măgurele, dar și în cadrul unor laboratoare din străinătate.

Bibliografie

- H.Daicoviciu, Șt. Ferenczi, I.Glodariu, Cetăți și așezări dacice în sud-vestul Transilvaniei, București, 1989, (capitolul Istoricul cercetărilor, până inclusiv în 1989); G.Florea, ActaMN, 26-30, I/1, 1989-1993, p.33-38; G.Gheorghiu, Studii de istorie a Transilvaniei, Cluj, 1994, p.43-45; I.Glodariu, E.Iaroslavschi, A.Rusu, Cetăți și așezări dacice în Munții Orăștiei, București, 1988; idem, EphemNap, 2, 1992, p.57-68; I.Glodariu, ActaMN, 26-30, I/1, 1989-1993, p.19-25; 32, 1, 1995, p.119-134; E.Iaroslavschi, ActaMN, 26-30, I/1, 1989-1993, p.27-32; A.Sion, RMI, 2, 1985, p.3-12.

Informații suplimentare online

[Raportul 5946 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
